

Óli Jacobsen

Kristian Djurhuus: Katolikkarnir sluppu ikki at reka sjúkrahúsið á Tvøroyri

*Kristian Djurhuus var opin
fyri nýhugsan, men hann
fekk roynt, at hetta var ikki
bara sum at siga tað.*

35. partur

Tann 12. februar eru 125 ár síðani Kristian Djurhuus, fyrrverandi lögmaður varð føddur. Í hesum sambandi halda vit fram við hansara áhugaverda søgu.

Kristian man hava verið millum teir fyrstu formenn, sum skipaði fyri opnum fundum í kommunustýrum. Um hetta skrivar hann:

Tá ið eg var formaður í kommunustýrinum (1926-1930) fekk eg samtykt eitt uppskot um, at fundirnir í kommunustýrinum skuldu vera almennir. Hetta varð eisini samtykt av løgtinginum.

Føroyatíðindi hevði skrivað, at tað kundi ikki vera rætt, at kommunustýrið umsat viðurskiptini hjá borgarunum uttan, at hesir finga móguleika at fylgja við í tí, sum gekk fyri seg.

Hetta lat seg eisini væl gera eftir, at kommunan hevði keypt og innrættað gomlu læknahúsin. Her vóru eisini bæði rættarhøli og hølir til löggregluna.

Tískil vóru hildnir opnir fundir í kommunustýrinum tey seinastu tvey árin av valskeiðinum, har eg var formaður. Hetta varð eisini gjørt fyrsta ár hjá formanninum, sum tók við eftir meg. Men tá varð hildið uppat við opnum fundum.

Nýggi formaðurin var Herluf Thomsen. Tíðirnar vóru ikki góðar. Hetta vísir tær spariætlanirnar sum vóru frammi.

Eitt uppskot var, at kirkjugarðurin skuldi hvíla fíggjarliga í sær sjálvum. Millum annað skuldi gjaldast 12-25 krónur fyri at sleppa í grøvina alt eftir fíggjarligu støðuna hjá viðkomandi. Í eini tíð, har tímalønin var um 50 oyru, var

Gamla sjúkrahúsið á Tvøroyri

hetta ein rættiliga stór upphædd. Onnur uppskot vóru at minka um gøtuljósini og at siga seks telefonhald hjá kommununi upp. Tað var tó ikki meiriluti fyri hesum.

Hetta vóru uppskot, sum illa kundu takast í álvara. Men hetta lýsir tíðina tá.

Katolikkarnir vildu reka sjúkrahúsið á Tvøroyri

Síðan byrjanina av 1920-unum hevði Hjalmar Heerup verið amtslækni, fysikus, í Føroyum. Hann var ein dugnaligur lækni og dugdi væl at umsita. Hann hevði verið í fremstu røð at fáa bygt Dronning Alexandrines Hospital, sum varð tikið í brúk í 1924. Tað verður brúkt enn, nær 100 ár seinni.

Hann tosaði ofta við meg um tey vánaligu sjúkrahúsviðurskiptini á Tvøroyri.

Longu í 1919 hevði formaðurin fyri heilsumyndugleikan, dr. Frandsen, á eini vitjan á Tvøroyri sagt, at sjúkrahúsið var óegnað til sítt endamál. Hetta skuldi havt skundað undir, at røttu viðkomandi, og serliga kommunustýrið fyri Froðbiar sókn heittu á myndugleikarnar um tilskot til at byggja eitt nýtt sjúkrahús. Men sum við so nógvum, hevði eingin tikið stig til hetta.

Eftir at eg var blivin formaður fyri kommunustýrið tosaði Heerup aftur við meg um hetta, og hann mælti mær til at senda eina umsókn um játtan til nýtt sjúkrahús.

Um hesa tíðina fekk eg ein fyrirspurning frá katólskum bólkum í Danmark. Teir vildu byggja eitt nútímans sjúkrahús á Tvøroyri treytað av, at myndugleikarnir í bygdini stuðlaðu hesum. Teir skuldu ikki hava nakran studning frá kommununi ella øðrum myndugleikum.

Eg legði uppskotið fyri kommunustýrið, sum var hugað at taka undir við tí. Men tá fóru missionsmenn í hernað móti hesi ætlan. Tað skuldi ikki koma uppá tal, at katolikkar skuldu fáa fótafesti her. Hetta fór at føra við sær, at teir fóru at missionera fyri sína trúgv, og hetta vildi taka grundarlagið undan kirkjuni. Tað eydnaðist at fáa skapt ein slíkan mótvilja hjá fólkinum móti hesi ætlan, at her gjørdist einki.

Meðan tað eydnaðist at halda katolikkunum burtur frá Tvøroyri, so var munur á, hvussu størri tolsemi var hjá myndugleikunum í Havn. Teir loyvdu katolikkunum at byggja skúla og kirkju, og hesin skúlin hevur havt alstóran týðning fyri skúlaskapin í Havn. Framvegis er katólska meinigheitin avmarkað í stódd. So har hevði ikki verið nøkur hóttan móti kirkjuni.

Seinni royndi Heerup at ávirka meg at gera nakað við at fáa eitt nýtt sjúkrahús. Hetta tyktist at vera tann lagaliga tíðin at fáa játtan frá stati og løgtingi til eina slíka ætlan. Hann hevði gjørt eina skitsu og ætlan fyri byggingini, og hann bað meg senda umsókn til løgtingið í góðari tíð undan løgtingssetuna í 1930.

Eg gjørdi hetta, eftir undirhonds at hava greitt kommunustýrslimumum frá málinum. Síðan hevði eg eina stutta frágreiðing í Føroyatíðindi.

Men nú byrjaði ein "z" at skriva í blaðnum og fanst at mær fyri at hava sent inn eina slíka umsókn uttan um sjúkrahússtýrið.

Stýrið hevði annars ikki verið serliga virkið. Ført var fram, at hetta var ein ør og kostnaðarmikil ætlan, sum fíggjarligu umstøðurnar hjá kommununi ikki loyvdu.

Hetta førði til eitt orðaskifti millum meg og Z, sum helt, at tað sum lá aftanfyri var, at eg vildi troka meg fram. Viðkomandi

mátti tó ásanna, at gamla sjúkrahúsinum tørvaði ábøtur, men at tað annars var í góðum standi. Men fremstu myndugleikar á økinum høvdu 10 ár frammanundan sagt tað at vera óegnað til endamálið.

Tað er klárt, at henda skrivning og atfinningarnar um meiningsloysið í hesi ætlan ávirkaði løgtingslimirnir og tað vælvid, sum teir annars kundu víst henni. Úrslitið var sjálvandi, at løgtingið einki gjørdi og kundu brúka vælkenda undanfórluna: "Sagen udsættes indtil videre."

Tað var ikki fyrr enn fyrst í 1950-unum, at nýtt sjúkrahús varð bygt á Tvøroyri, 30 ár eftir, at tað fyrri varð roknað fyri at vera óegnað.

Hetta er bara ein lítil mynd av, hvussu afturhaldandi og stutt-skygd fólk kunnu vera.

Eg hevði annars roknað við, at Heerup fór at koma mær til hjálpar undir orðaskiftinum millum "z" og meg, eg fekk seinni at vita, hvør hann var. Men Heerup, sum var hægsti myndugleiki á hesum øki, hevur ikki viljað lagt seg út málið, nú tað var endað sum blaðkjak.

Eg var í kommunustýrinum eitt skeið afturat, men ikki sum formaður. Tað tyktist at vera ein illvild móti at fólk, sum komu uttanifrá, skuldu vera í kommunustýrinum. So eg gavst við hesum.

Komu at flagga við splittflaggi

Eg hevði sum áður greitt frá keypt okkara egna hús, sum av avísnum orsökum gjørdust dýrari enn ætlað. Men so varð avrátt, at myndugleikarnir skuldu yvirtaka húsin, sum nú gjørdist embætishús. Hetta merkti, at vit nú skuldu flagga við "splittflaggið", sum var eitt serligt embætisflagg.

Upp í politikk

Á heysti 1931 fái eg eina óvæntaða vitjan av Herluf Thomsen. Enn meira bilsin gjørdist eg av ørindum hansara. Tey vóru nevnliga, um eg vildi stilla upp fyri Sambandsflokkinn á komandi løgtingsvali fyrst í 1932. Eg má hava sæð sera bilsin út, tí hann skundaði sær at leggja afturat, at hetta var eitt ynski hjá nógvum